

NOVUM

Muzeum Jindřichohradecka

červenec 2021

ANAMORFNÍ PORTRÉT TOMÁŠE KRÝZY

V sobotu 26. června 2021 proběhlo v rámci vernisáže výstavy Patrika Proška nazvané *Hic et nunc* i slavnostní odhalení unikátního portrétu tvůrce světoznámých jesliček jindřichohradeckého měšťana a punčochářského mistra Tomáše Krýzy (1838–1918). Portrét byl vytvořen Patrikem Proškem na objednávku Muzea Jindřichohradecka již pro vánoční festival betlému JINoHRÁtky 2020. Bohužel ten se díky koronavirové epidemii minulý rok nekonal, a tak došlo na jeho odhalení až letos.

Volba námětu byla jasná již od začátku. Kdo jiný než tvůrce světoznámého díla, řezbář Tomáš Krýza, když jeho lidový mechanický betlém je od roku 1998 zapsán v Guinnessově knize rekordů a stále patří k nejnavštěvovanějším expozicím muzea. Jedná se totiž o úctyhodnou práci, jeho tvůrce Tomáš Krýza ho vytvářel po dobu více než šedesáti let. Již jako malý údajně pozoroval svého strýce při výrobě betlému a prohlásil, že až bude on velký, tak vyrobí ještě větší a krásnější jesličky. Svůj slib splnil a tak se dnes můžeme krásou jeho díla nechat unášet. Krýzovy jesličky obsahují skoro 1500 figurek lidí a zvířat, z nichž se až 150 pohybuje. Figurky jsou vyrobeny z kašírovací hmoty se dřevěnými a drátěnými komponenty. Původní mechanismus, který byl zpočátku poháněn ručně, rozvádí pohyb z jediného elektromotoru už od roku 1936, kdy byl v muzeu slavnostně představen veřejnosti.

Jako předloha anamorfního portrétu posloužila Patriku Proškovi jediná známá fotografie, která je uložena ve sbírce muzea. Jedná se o rodinný snímek, kde je zachycen Tomáš Krýza v pokročilém věku. Autor portrétu jej, jak o svém díle mluví, „*pojál jako pohled do mistrovny kutilské dílny, která se mu tak trochu zbláznila a přeskupila se do jeho podobizny.*“

Skříň, ponk, židle, kamna, různé nářadí, svěraky, truhlíčky, skříňky, kufry, rádio, olejničky, váhy, klíče a metry, kafemlýnky, lavory, misky a pekáče, stavebnice a ozubená kolečka, kovadlinka, hoblíky a věšáky, pily, provazy a tužky, dětské hračky, autíčka a postavičky, to vše instalace obsahuje. Použito tak bylo přes tisíc různých předmětů. Patrik Proško dále o svém díle říká: „*Zakomponoval jsem do instalace i několik již vyražených částí přímo*

z modelu původních jesliček. Jde o domečky, povozy, figurky, zvířátka, anděličky i ovečky a některé mechanické části.“ Jsou zde použity i části přes sto let starých ostrostřeleckých

terčů a stejně tak staré dobové noviny či humoristické časopisy. „Tento pracovní chaos, který k dílně samozřejmě patří, získává pak ze správného pozorovacího úhlu rád v podobě Krýzovy podobizny,“ vysvětluje nakonec Patrik Proško.

Spojení anamorfóza je odvozeno z řecké předpony *ana-*, což znamená zpět, znovu a *morphe* tvar a forma. Ve výtvarném umění to buď znamená zkreslené zobrazení, nebo perspektivu, která vyžaduje zaujmutí správného úhlu pohledu pro správné sloučení pozorovaného obrazu. Mezi průkopníky této umělecké techniky patřili v první polovině 20. století hlavně Salvator Dalí, Marcel Duchamp a Jan Dibbets.

Český sochař a vizuální umělec Patrik Proško (1974–) se ve své tvorbě pohybuje mezi hyperrealistickým sochařstvím, uměním ve veřejném prostoru, které pojímá neinvazivně, a anamorfními instalacemi. Další jeho práce jsou k vidění v pražském Illusion Art Museum

Prague, ve kterém spoluvytváří a umělecky vede stálou iluzivní expozici. Zde jsou ke shlédnutí anamorfní portréty Nikoly Tesly, Tomáše Bati a dvojportrét hudebních skladatelů Bedřicha Smetany a Antonína Dvořáka.

Jindřichohradecký portrét se stává jedinou mimopražskou anamorfni realizací Patrika Proška a podtrhuje tak exkluzivitu tohoto uměleckého počínu. I proto je mu věnována samostatná stálá expozice, která je nyní k vidění v sakristii kostela sv. Jana Křtitele.

Jakub Valášek

ČERVENEC V KOSTELE SV. JANA KŘTITELE

Léto zahájíme pravidelnými nočními komentovanými prohlídkami kostela sv. Jana Křtitele. Ty se budou konat každý pátek v červenci a v srpnu od 20.00 hodin a je nutno si na ně koupit vstupenky předem na pokladně muzea ve Štítného ulici, neboť počet účastníků každé skupiny je omezen. Prohlídky jsou zaměřeny třemi směry – na archeologii se specializuje Mgr. Vladislav Burian (2. července, 20. a 27. srpna), na historii Mgr. Lenka Dvořáková (9. a 23. července a 13. srpna) a výtvarné stránce se věnuje kunsthistorik muzea MgA. Jakub Valášek (16. a 30. července a 6. srpna).

Dvě první soboty v červenci jsou věnovány tradičně pořádaným koncertům. 3. července od 20.00 hodin proběhne v kostele sv. Jana Křtitele Sváteční koncert žesťového souboru Trumpet Tune. Na tomto koncertu zazní stará hudba renesance a baroka a po přestávce skladby 20. století zajímavé pro žesť – šansony a jiné. Vstupné na tento koncert je 100 Kč a děti platí polovinu. V sobotu 10. července uslyšíme v kostele Leoše Čepického se hrou na housle a Michala Kaňku na violoncello, kteří svůj koncert věnovali Zuzaně Růžičkové a Viktoru Kalabisovi. Koncert k jejich počtě se koná od 18.00 hodin v rámci Jihočeského komorního festivalu a vstupné na něj je dobrovolné.

Pavla Míchalová

JINDŘICHOHADECKÉ SOCHY A PAMÁTNÍKY UMĚLECKÁ VÝZDOBA BUDOVY ČESKÉ SPOŘITELNY

V pomyslné časové přímce se seriál věnovaný jindřichohradeckým sochařským památkám dostal až k roku 1989, tedy do doby, kdy se po více než 40 let znovu změnil totalitní režim a po jeho pádu se do Československa vrátila demokracie. Krátce na to se rozdělil společný stát Čechů a Slováků. V tomto období vyrostla v Jindřichově Hradci asi nejrozporuplněji přijímaná stavba, která přes své znatelné kvality budí rozpaky a rozpoutává debaty i dnes.

Jedná se o budovu České spořitelny a její pobočka, i když v menším, v ní sídlí dodnes. Sídlo spořitelny vyprojektoval pražský architektonický ateliér Héta, jmenovitě dvojice akademických architektů: Vladimír Štule (1944–) a Jan Vrana

(1944–). Pro budovu byl vybrán prostor na hranici městské památkové zóny, který vznikl zbouráním tří domů z 19. století, naproti místní dominantě v podobě františkánského kláštera. Hmota spořitelny ustoupila za frontu okolních domů a uzavírá tak nedokončené „náměstí“. Samotný návrh byl koncipován tak, že diagonálně položenou hlavní halu obklopila čtyři křídla, jejichž měřítko odpovídalo výšce okolní zástavby. Horizontálně ložený vnější obklad, rovná atika a další architektonické detaily by měly napomáhat zasazení budovy do okolního kontextu města.

Tento návrh ovšem vzbudil rozpory již při svém vzniku. Například známý jindřichohradecký malíř Antonín Málek, tehdy pobývající v USA, se velmi razantně do této diskuze vložil v roce 1991, kdy se plánoval zbourat i čtvrtý dům na rohu ulic Klášterské a Nádražní. Nakonec se i přes všechny tyto výtky a nesouhlasy realizace uskutečnila a v říjnu roku 1994 byla pobočka České spořitelny slavnostně otevřena.

O uměleckou výzdobu se zasloužili tři významní výtvarníci: akademičtí malíři Jiří Sopko (1942–) a Aleš Lamr (1943–) a sochař Jasan Zoubek (1956–).

Zoubkova díla zaplnila hlavní okolí budovy. Jedná se o kamennou fontánu, sloupové hodiny, dvojici nízkých, horizontálně ložených sochařských instalací a řadu kamenných prvků. Jednu z instalací umístil vlevo před budovu a druhou, v podobě stylizovaných „lachtanů“ na volné prostranství směřující do Kmentové ulice. Při jejich vzniku se celou dobu pohyboval na pomezí sochařství a užitého designu. Sochař nejen použil různé druhy kamenů a různé struktury jejich povrchů, ale také kombinoval kámen s kovem. Nejvíce je to znatelné na fontáně v podobě rozděleného kruhu, kterým v ose prochází nerezová linka s trys-

kou. Nelze než doufat, že si vzhledem ke svým nesporným architektonickým a uměleckým kvalitám „zebra“, jak jí místní obyvatelé díky stylu exteriérového obložení nazývají, nakonec své fanoušky přece jen získá.

Jakub Valášek

Zprávy

Expozice v jezuitském semináři – jsou otevřeny denně od 8.30 do 12.00 a od 13.00 do 17.00 hodin. **Městská vyhlídková věž** je otevřena denně od 10.00 do 12.30 a od 13.30 do 18.00 hodin. **Kostel sv. Jana Křtitele a výstavní prostory v minoritském klášteře** jsou otevřeny denně mimo pondělí od 9.00 do 12.00 a od 13.00 do 16.00 hodin.

Knihovna Muzea Jindřichohradecka s badatelnou ve Štítného ulici poskytuje služby pro veřejnost v pondělí a ve středu od 12.30 do 15.30 hodin.

Jindřichohradecké muzeum pořádá v **pátek 2., 9., 16., 23. a 30. července od 20.00 hodin NOČNÍ KOMENTOVANÉ PROHLÍDKY KOSTELA SV. JANA KŘTITELE**. Provází: Mgr. Vladislav Burian, MgA. Jakub Valášek nebo Mgr. Lenka Dvořáková. Vstupenky je nutno zakoupit předem na pokladně ve Štítného ulici. Vstupné 90 Kč, děti 40 Kč.

V sobotu 3. července od 20.00 hodin se v kostele sv. Jana Křtitele koná **SVÁTEČNÍ KONCERT ŽESTOVÉHO SOUBORU TRUMPET TUNE**. Na programu zazní tradiční i netradiční skladby upravené pro žestě. Vstupné 100 Kč/dospělí, 50 Kč/děti.

V sobotu 10. července od 18.00 hodin se koná v kostele sv. Jana Křtitele **KONCERT K POCTĚ ZUZANY RŮŽIČKOVÉ A VIKTORA KALABISE**. Vystoupí: Leoš Čepický - housle a Michal Kaňka – violoncello. Vstupné dobrovolné.

Zveme Vás srdečně na autorskou výstavu výtvarníka **PATRIKA PROŠKA - HIC ET NUNC**, která byla zhotovena přímo pro prostor křížové chodby minoritského klášteře ve Štítného ulici. Výstava potrvá do 6. ledna 2022.

Ve výstavní síni „V jezuitském semináři“ na Balbínově nám. je umístěna výstava **ROK V KUCHYNI MAGDALENY DOBROMILY ANEB CO PRADĚDEČKŮM CHUTNALO**. Výstava je prodloužena do 19. září 2021.

Výstava **TRADICE JEDNÉ HRANICE / TRADITIONEN EINER GRENZE** s interaktivními prvky pro děti ve výstavním sále „Ve Svatojánské“ je prodloužena z loňského roku. Výstava potrvá do 6. ledna 2022.

V konferenčním sále muzea ve Štítného ulici je přístupna výstava z cyklu **MĚSTO JINDŘICHŮV HRADEC VE SBÍRKÁCH MUZEA**, kapitola I. **DOLNÍ NÁMĚSTÍ – SVĚDEK DĚJIN**. Výstava potrvá do 6. ledna 2022.

NOVUM – měsíční zpravodaj Muzea Jindřichohradecka

Odpovědný redaktor: PhDr. Jaroslav Pikal

Výkonný redaktor: Pavla Míchalová

Adresa: Muzeum Jindřichohradecka, Balbínovo náměstí 19/I,

Telefon: 384 363 660 (pokladna), 384 363 661 (pracovny),

Ročník XXX. 7/2021

Registrační značka: MK ČR 11673

www.mjh.cz

Jindřichův Hradec, 377 01

E-mail: muzeum@mjh.cz